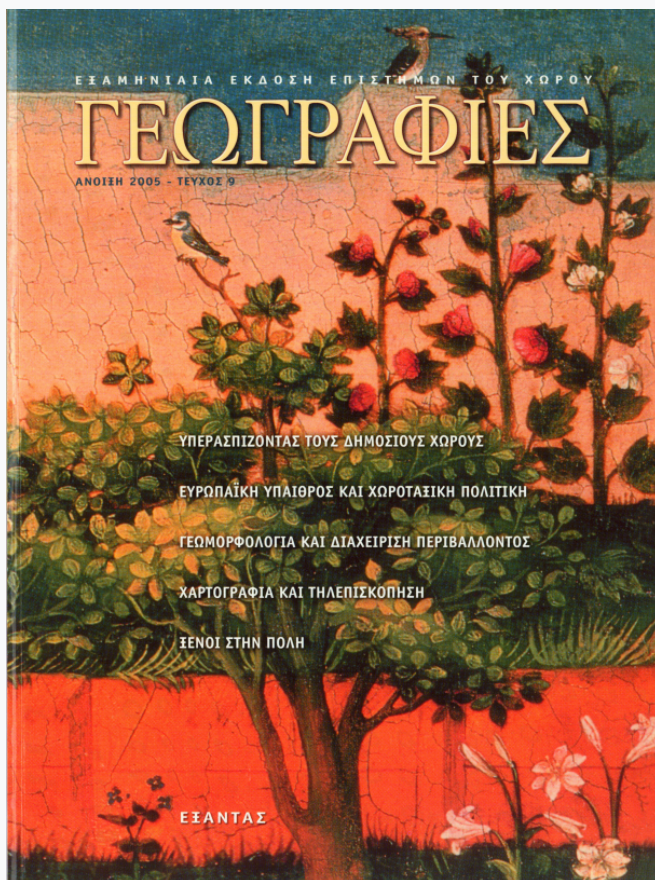

Γεωγραφίες

Αρ. 9 (2005)

Γεωγραφίες, Τεύχος 9, 2005

ΓΕΩΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

-

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ «ΜΙΚΡΟΥΣ» ΚΑΙ «ΜΕΓΑΛΟΥΣ» ΤΟΠΟΥΣ

Στην Ελλάδα η έλλειψη κτηματολογίου, η ασάφεια και η περιορισμένη θεσμοθέτηση χρήσεων γης και οι συχνές παράνομες πράξεις κράτους, τοπικής αυτοδιοίκησης και ιδιωτών έχουν ως αποτέλεσμα τη συνεχή συρρίκνωση των ελεύθερων χώρων στην πόλη και τις βίαιες αλλαγές χρήσεων στην ύπαιθρο. Ένα κοινό χαρακτηριστικό όλων των ελληνικών πόλεων είναι η απουσία ελεύθερων χώρων και ειδικά πράσινου. Στην ύπαιθρο οι ακτές, και ειδικά εκείνες που μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά, αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες πιέσεις. Απέναντι στις κάθε είδους επιβουλές υπάρχουν κάποιοι και κάποιες που υπερασπίζονται «μικρούς» και «μεγάλους» τόπους, κινητοποιούνται και συγκρούονται. Οι συγκρούσεις γύρω από παρόμοια θέματα χώρου αποτελούν ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον αντικείμενο της γεωγραφίας, γιατί αναδεικνύουν τις πολλαπλές σημασίες του τόπου και τις διαφορετικές προσεγγίσεις τους από τις κοινωνικές ομάδες. Οι Γεωγραφίες ζήτησαν από δύο συναδέλφους που έχουν συμβάλει καθοριστικά σε παρόμοιους αγώνες υπεράσπισης τόπων, ο πρώτος στην Πυλία και ο δεύτερος στην Αθήνα, να περιγράψουν τις εμπειρίες τους. Για τα θέματα αυτά το περιοδικό έχει ανοικτές τις σελίδες του.

Η ΠΟΤΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ... ΤΑ ΓΗΠΕΔΑ ΓΚΟΛΦ ΚΑΙ... Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ!

Γιώργος Γκόνης*

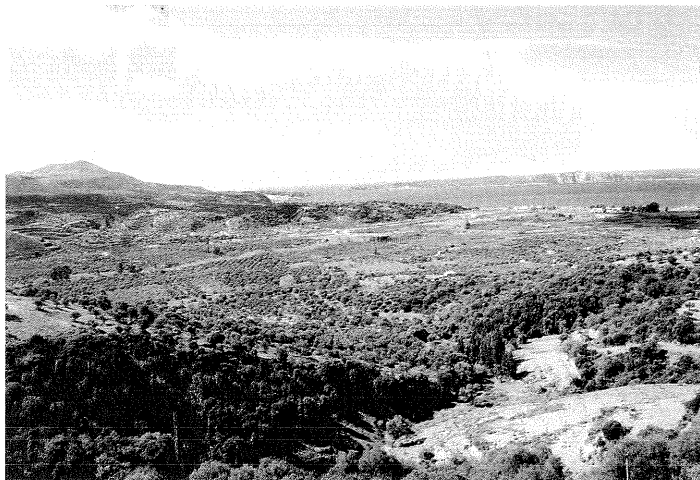
1. Το ιστορικό

Η Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) Μεσσηνίας συνίσταται από τρία τμήματα, έκτασης 1.450 στρ. το καθένα, τα οποία χωροθετούνται στο Νομό Μεσσηνίας και στις περιοχές των Δήμων Γαργαλιάνων, Νέστορος, Πύλου και Πεταλιδίου. Στις περιοχές αυτές εντάσσεται ο μοναδικός ιστορικός, φυσικός και οικολογικός χώρος που περιλαμβάνει τον όρμο του Ναυα-

* Κίνηση Πολιτών Μεσσηνίας «ΚΙΝΩ».

Ευρύτερη περιοχή κόλπου Ναφαρίνου:
η κατάσταση πριν τις επεμβάσεις

Ευρύτερη περιοχή κόλπου Ναφαρίνου:
η κατάσταση μετά τις επεμβάσεις

ρίνου, αρχαιολογικούς χώρους (κλασικούς και προϊστορικούς), το μοναδικό βιότοπο της Λιμνοθάλασσας «Διβάρι», περιοχές εξαιρετικής ομορφιάς και γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, αλλά και περιοχές προστασίας ενταγμένες στο δίκτυο NATURA (GR 225004). Το κάθε τμήμα ΠΟΤΑ, με τον εισαγωγικό νόμο που τις θεσπίζει και τις περιγράφει (άρθρο 29 του Ν. 2545/97), περιλαμβάνει ένα σύνολο τουριστικών εγκαταστάσεων, εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής και συμπληρωματικές εγκαταστάσεις αναψυχής, άθλησης και διάθεσης ελεύθερου χρόνου.

Την υλοποίηση των σχεδίων κατασκευής και εκμετάλλευσης περιοχών ΠΟΤΑ αναλαμβάνει η εταιρεία TEMES A.E., συμφερόντων της εφοπλιστικής οικογένειας Βασιλείου Κωνσταντακόπουλου. Από τη δεκαετία του '80 η εν λόγω εταιρεία κάνει αισθητή την παρουσία της στην περιοχή, αποκτώντας γη στο μεν τμήμα «Ρωμανός» από την οικογένεια Κοκκέβη (αρχική έκταση 800 στρ.), στο δε τμήμα Πύλου από τις υπό εκκαθάριση εταιρείες Καραγιώργη (γνωστού για σχέδια για κατασκευή ναυπηγείων και βαριάς βιομηχανίας τη δεκαετία του '70), έκτασης περίπου 1.200 στρεμμάτων.

Το θεσμικό πλαίσιο ολοκληρώνεται με κοινές υπουργικές αποφάσεις (1998) και η ενδιαφερόμενη εταιρεία αρχίζει εντατικά να αγοράζει γη και να κινείται για τις πρώτες εγκρίσεις. Παρά τις αρνητικές εισηγήσεις των επιμέρους εφορειών αρχαιοτήτων (κλασικών, βυζαντινών, εναλίων, νεοτέρων μνημείων), και παρά την επιφυλακτική έως αρνητική στάση του συνόλου του αθηναϊκού Τύπου [π.χ. ο Ριζοσπάστης γράφει για «Ξενοδοχείο η Ελλάς», ο *Αδέσμευτος Τύπος* (του Μήτση) ότι «θάβουν τις αρχαιότητες», η *Καθημερινή* ότι «κτίζεται ο Όρμος του Ναφαρίνου» κ.λπ.], το ΚΑΣ αποφασίζει θετικά για την επένδυση. Παράλληλα, το έργο εντάσσεται στο Β' ΚΠΣ με 50 δισ. και ανακοινώνεται ότι ξεκινά το 2000 και θα είναι αποπερατωμένο το 2002 (!!!).

Το 2001 με την ΚΥΑ 24069/3817/19-10-2001 (ΦΕΚ 887/22-10-01) χαρακτηρίζονται οι περιοχές της ΠΟΤΑ και οριοθετούνται, ενώ εγκρίνονται οι χρήσεις γης και οι όροι εκμετάλλευσης και τίθενται οι περιορισμοί και οι όροι προστασίας του περιβάλλοντος. Με την ΚΥΑ ορίζεται ως μέγιστος αριθμός κλινών οι 3.500 στο τμήμα Ρωμανού και οι 1.200 στο τμήμα της Πύλου, και η ανέγερση κτηρίων για ειδικές χρήσεις στα 17.500 μ² και 40.000 μ² αντίστοιχα, ενώ τίθε-

νται και ως προθεσμία τα δύο (2) έτη για την απόκτηση της γης που λείπει για να προβεί στην πλήρη αδειοδότηση του έργου. Σύμφωνα δε με την ενημερωτική έκθεση που συνέταξε το 1999 η TEMES A.E., ο συνολικά δομημένος χώρος για το τμήμα Ρωμανός θα ανέρχεται σε 148.000 μ², ενώ για το τμήμα Πύλου σε 103.000 μ². Το Β΄ ΚΠΣ τελείωσε χωρίς να έχει αρχίσει το έργο, το οποίο έχει πλέον ενταχθεί στο Γ΄ ΚΠΣ (ΥΠΑΝ-ΕΠΑΝ-Μ5.2) με το ποσό των 60 δισ. Παρά δε τη διαρκώς τροποποιούμενη νομοθεσία (ισχύει μόνο για την ΠΟΤΑ Μεσσηνίας και δεν ισχύουν οι γενικοί νόμοι!!!) και τις διαρκείς παρατάσεις (ήδη δόθηκε η τρίτη!!!), το έργο δεν έχει εξασφαλίσει ούτε την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, ενώ έχει προκαλέσει πολλές φορές τον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Η θέση της θεσμικής κοινωνίας

Το επενδυτικό σχέδιο απευθύνεται μεν σε ένα μοναδικό τόπο, όμως ο τόπος αυτός βρίσκεται σε διαρκή υποβάθμιση του τοπικού παραγωγικού συστήματος (κρίση αγροτικού συστήματος, ανύπαρκτη οριζόντια διασύνδεση με μεταποίηση, ισχνή τουριστική ανάπτυξη, χαμηλή αξιοποίηση ιστορικών και οικολογικών πόρων, τεράστιες ελλείψεις σε κοινωνική και τεχνική υποδομή κ.λπ.). Η θεσμική εξουσία και η εκπροσώπησή της επιχείρησαν να καλύψουν το αναπτυξιακό έλλειμμα με την ομόφωνη και άνευ όρων στήριξη στην ΠΟΤΑ. Έτσι, το σύνολο των κοινοβουλευτικών κομμάτων, η τοπική αυτοδιοίκηση και το νομαρχιακό συμβούλιο Μεσσηνίας (εκτός από τους εκπροσώπους των παρατάξεων της Αριστεράς, που κρατούν τελευταία μια πιο κριτική στάση), το σύνολο των τοπικών ΜΜΕ, διαγωνίζονται ποιος θα παράσχει τη μεγαλύτερη στήριξη και πώς θα κατασταλούν οι όποιες κριτικές φωνές ή τα άπειρα πλέον ερωτήματα των πολιτών.

3. Τελικά συμφωνούν όλοι;!;

Παρά τη σχεδόν ισοπεδωτική-ολοκληρωτική νοοτροπία των κρατούντων, κάποιοι ανησυχούν, στέκονται κριτικά, θέτουν ερωτήματα και ελέγχουν. Από τους πρώτους που στάθηκαν κριτικά και άρχισαν να ασκούν έλεγχο σε όσα σωτηριολογικά εξαγγέλλονταν είναι η Κίνηση Πολιτών «ΚΙΝΩ», με έδρα την Πύλο, η οποία μάλιστα εκδίδει διμηνιαίο έντυπο (υπό έκδοση το φύλλο υπ' αρ. 21). Τα μέλη της ΚΙΝΩ, πολίτες από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους, διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου και επαγγελματικής δραστηριότητας, από την πρώτη στιγμή παρακολούθησαν την υπόθεση, έφεραν στο προσκήνιο τις απίστευτες παλινωδίες τόσο της επενδύτριας εταιρείας όσο και της κεντρικής ή τοπικής εξουσίας, αλλά και έλεγξαν και τη στάση των ΜΜΕ, που ήταν συχνά μια αντιδεοντολογική στάση υμνολογίας.

Προκειμένου να πείσει και να πειστεί, η ΚΙΝΩ διοργάνωσε στις 31 Μαρτίου 2002 ημερίδα-σταθμό (από άποψη τόσο οργάνωσης όσο και συμμετοχής του κόσμου), όπου αναπτύχθηκαν έντονος διάλογος και επιχειρήματα με τη συμμετοχή επιστημόνων κύρους και καθηγητών πανεπιστημίων. Με τη βοήθεια των ειδικών διατυπώθηκαν μια σειρά από ερωτήματα και εξετάστηκαν παράμετροι για τις επιπτώσεις της επένδυσης στην περιοχή. Πάνω από όλα όμως η ΚΙΝΩ έδειξε τον υπεύθυνο τρόπο προσέγγισης τέτοιων σοβαρών θεμάτων με τον μονα-

Ελαιώνας της περιοχής: η κατάσταση πριν τις επεμβάσεις

Ελαιώνας της περιοχής: η κατάσταση μετά τις επεμβάσεις

δικά ανοιχτό και δημοκρατικό διάλογο που οργάνωσε, στον οποίο παρευρέθηκαν ο επενδυτής, ο οποίος υπερασπίστηκε τις προτάσεις του, και πολιτικοί εκπρόσωποι της περιοχής. Την τεράστια επιτυχία της ημερίδας επιχείρησε να «υπερκεράσει» μια άλλη ημερίδα, που διοργάνωσε το ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ με θέμα «Εργαζόμενοι και τουρισμός» (!!!), που έγινε στους Γαργαλιάνους στις 15 Απριλίου 2002 με μοναδικό σκοπό να ξαναπροβληθούν οι θέσεις των επενδυτών. Όμως και εκεί η ΚΙΝΩ, με την παρέμβαση των εκπροσώπων της, έθεσε ερωτήματα και άσκησε έντονη κριτική. Το ίδιο έγινε και στην ημερίδα που διοργάνωσε ο Δήμος Γαργαλιάνων στις 20 Νοεμβρίου 2004 με τη συμμετοχή των επενδυτών και μεγάλου αριθμού επιστημόνων και μελετητών που τη στηρίζουν. Στην ημερίδα αυτή, μετά από καθοριστική παρέμβαση της ΚΙΝΩ αλλά και θιγομένων πολιτών, αποκαλύφθηκε η έλλειψη επιχειρημάτων και η μη δέσμευση για κανένα κρίσιμο θέμα. Έτσι, κλονίστηκε η «τυφλή» και άνευ όρων αποδοχή από τους κατοίκους αλλά και κάποιους εκπροσώπους.

Η δράση της ΚΙΝΩ δεν έχει αφήσει ασυγκίνητους σοβαρούς αναλυτές, πανεπιστημιακούς και μάχιμους ριζοσπάστες οικολόγους. Έτσι, με τη δράση της ΚΙΝΩ και την ΠΟΤΑ έχουν ασχοληθεί αναλυτές όπως οι Γ. Βότσης, Γ. Σχιζας, Β. Παπακριβόπουλος, αλλά και εφημερίδες όπως η *Καθημερινή*, η *Ελευθεροτυπία*, η *Αυγή*, η *Εποχή* και το περιοδικό *Οικοτοπία*. Η ΚΙΝΩ έχει θέσει ερωτήματα για την αναπτυξιακή, οικολογική και κοινωνική σκοπιμότητα της επένδυσης και έχει αντιταχθεί: 1) στα γήπεδα γκολφ (έγινε επερώτηση από ευρωβουλευτή των πρασίνων στην Ευρωβουλή, ενώ υπάρχει συντονισμός με το κίνημα των αντιγκόλφερς), 2) στην άσκηση αναγκαστικής απαλλοτριώσης για την απόκτηση γης για την κατασκευή των γηπέδων, 3) στην καταστροφή του περιβάλλοντος και τη βίαιη αλλαγή χρήσης γης, 4) στην κατασπατάληση του σπάνιου υδατικού πόρου και στην αφειδώς και χωρίς κανέναν έλεγχο παραχώρηση επέμβασης σε δύο ποτάμια της περιοχής, 5) στη σκανδαλώδη ρύθμιση του χώρου, η οποία αντί για πολεοδόμηση επιτρέπει (με νόμο!) τη σύσταση οριζόντιων και κάθετων ιδιοκτησιών, 6) στην απαλλαγή από φορολογία για κάθε μεταβίβαση ή αγορά, 7) στη μείωση του ποσοστού παραχώρησης για την εξασφάλιση ενός στοιχειώδους δικτύου κοινοχρήστων χώρων (από 212 στρ. με νόμο μειώνεται η έκταση στα 50), 8) στη μη οριοθέτηση των ρεμάτων και των ποταμών, 9) στην υποβάθμιση του ζητήματος της NATURA, 10) στην έλλειψη αναπτυξιακής διασύνδεσης με την

περιοχή (απασχόληση, απορρόφηση τοπικής παραγωγής, ανοιχτός χαρακτήρας μονάδας), και σε πολλά άλλα επιμέρους.

Το τελευταίο διάστημα η ΚΙΝΩ έχει αναδείξει ως μείζον ζήτημα τη σχεδιαζόμενη κατασκευή δύο γηπέδων γκολφ έκτασης 285 στρ. το καθένα [σύμφωνα με τις ισχύουσες προδιαγραφές Απόφ. Υπ. Τουρισμού 520010/6/94 (ΦΕΚ 42/Β/26-1-94), για γκολφ 18 οπών απαιτούνται 550 στρ.!). Την αντίθεσή της την έχει δείξει με παρεμβάσεις και ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο, με πρόκληση του ενδιαφέροντος του αθηναϊκού τύπου, με αναφορές στην ευρωπαϊκή ένωση και ερωτήματα στο ΥΠΕΧΩΔΕ, τον Πρωθυπουργό και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, με τη συλλογή υπογραφών και την ανάπτυξη δικτύου σε συνεργασία με οικολογικές κινήσεις και πανεπιστημιακούς. Οι λόγοι για τους οποίους η ΚΙΝΩ αντιτίθεται στα γκολφ είναι οι εξής:

– για την κατασκευή τους και την εξασφάλιση γης ο επενδυτής προβαίνει σε αναγκαστική απαλλοτρίωση σε βάρος σχεδόν 70 ιδιοκτησιών (250 στρ.), βάση της ΚΥΑ 1079579/7291/0010/11-10-04 (ΦΕΚ 925/18-10-04) των Υπ. Οικονομίας και Τουριστικής Ανάπτυξης:

– δεσμεύει, χωρίς τον ελάχιστο έλεγχο, μεγάλο μέρος των υδατικών πόρων της περιοχής, ελέγχοντας το βασικό ποταμό και τον κύριο χείμαρρο της περιοχής, εκτελώντας έργα λιμνοδεξαμενών και έργων υδροληψίας, σε μια περιοχή με πρόβλημα υποβάθμισης ποιότητας νερών και φαινομένων υφαλμύρωσης:

– αλλάζει τη χρήση σε 2.800 στρ. γης και την πανίδα της μεταβάλλοντάς τη σε «τεχνητό χώρο πρασίνου» με φυτικό υλικό ξένο στο τοπίο και το τοπικό οικοσύστημα. Η επέμβαση αυτή θα έχει πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις με την εντατική χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και (γιατί όχι;) μεταλλαγμένου φυτικού υλικού στο οικοσύστημα, στα υπόγεια νερά, στην υγεία των κατοίκων και των επισκεπτών και, τέλος, και σε αυτή την ίδια τη βιοποικιλότητα του ευαίσθητου οικοτόπου της λιμνοθάλασσας.

Σε αυτό τον αγώνα μπορεί η ΚΙΝΩ να νιώθει συχνά μόνη της και πολλές φορές αδύναμη, πιστεύουμε όμως ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος παρά ο δρόμος της κριτικής και της αντίστασης σε σχέδια και νοοτροπίες που αλλοτριώνουν συνειδήσεις και παραμορφώνουν τον τόπο μας.

ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ηλίας Γιαννίρης*

Ελεύθερος χώρος είναι κάθε αδόμητη έκταση (πάρκα, οικόπεδα κ.λπ.) ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Η Αθήνα διεθνώς έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά πρασίνου (2,55 μ²/κάτοικο), όταν στη Βιέννη είναι 20 μ²/κάτ.,

* Δρ. Πολεοδόμος-Χωροτάκτης, υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου Ελεύθερων Χώρων (www.asda.gr/eichoioi) της Συντονιστικής Επιτροπής Συλλόγων και Κινήσεων για την προστασία των ελεύθερων χώρων και την ποιότητα ζωής στην πόλη, e-mail: igiann@tee.gr.

περιοχή (απασχόληση, απορρόφηση τοπικής παραγωγής, ανοιχτός χαρακτήρας μονάδας), και σε πολλά άλλα επιμέρους.

Το τελευταίο διάστημα η ΚΙΝΩ έχει αναδείξει ως μείζον ζήτημα τη σχεδιαζόμενη κατασκευή δύο γηπέδων γκολφ έκτασης 285 στρ. το καθένα [σύμφωνα με τις ισχύουσες προδιαγραφές Απόφ. Υπ. Τουρισμού 520010/6/94 (ΦΕΚ 42/Β/26-1-94), για γκολφ 18 οπών απαιτούνται 550 στρ.!). Την αντίθεσή της την έχει δείξει με παρεμβάσεις και ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο, με πρόκληση του ενδιαφέροντος του αθηναϊκού τύπου, με αναφορές στην ευρωπαϊκή ένωση και ερωτήματα στο ΥΠΕΧΩΔΕ, τον Πρωθυπουργό και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, με τη συλλογή υπογραφών και την ανάπτυξη δικτύου σε συνεργασία με οικολογικές κινήσεις και πανεπιστημιακούς. Οι λόγοι για τους οποίους η ΚΙΝΩ αντιτίθεται στα γκολφ είναι οι εξής:

– για την κατασκευή τους και την εξασφάλιση γης ο επενδυτής προβαίνει σε αναγκαστική απαλλοτρίωση σε βάρος σχεδόν 70 ιδιοκτησιών (250 στρ.), βάση της ΚΥΑ 1079579/7291/0010/11-10-04 (ΦΕΚ 925/18-10-04) των Υπ. Οικονομίας και Τουριστικής Ανάπτυξης:

– δεσμεύει, χωρίς τον ελάχιστο έλεγχο, μεγάλο μέρος των υδατικών πόρων της περιοχής, ελέγχοντας το βασικό ποταμό και τον κύριο χείμαρρο της περιοχής, εκτελώντας έργα λιμνοδεξαμενών και έργων υδροληψίας, σε μια περιοχή με πρόβλημα υποβάθμισης ποιότητας νερών και φαινομένων υφαλμύρωσης:

– αλλάζει τη χρήση σε 2.800 στρ. γης και την πανίδα της μεταβάλλοντάς τη σε «τεχνητό χώρο πρασίνου» με φυτικό υλικό ξένο στο τοπίο και το τοπικό οικοσύστημα. Η επέμβαση αυτή θα έχει πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις με την εντατική χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και (γιατί όχι;) μεταλλαγμένου φυτικού υλικού στο οικοσύστημα, στα υπόγεια νερά, στην υγεία των κατοίκων και των επισκεπτών και, τέλος, και σε αυτή την ίδια τη βιοποικιλότητα του ευαίσθητου οικοτόπου της λιμνοθάλασσας.

Σε αυτό τον αγώνα μπορεί η ΚΙΝΩ να νιώθει συχνά μόνη της και πολλές φορές αδύναμη, πιστεύουμε όμως ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος παρά ο δρόμος της κριτικής και της αντίστασης σε σχέδια και νοοτροπίες που αλλοτριώνουν συνειδήσεις και παραμορφώνουν τον τόπο μας.

ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Ηλίας Γιαννίρης*

Ελεύθερος χώρος είναι κάθε αδόμητη έκταση (πάρκα, οικόπεδα κ.λπ.) ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Η Αθήνα διεθνώς έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά πράσινου (2,55 μ²/κάτοικο), όταν στη Βιέννη είναι 20 μ²/κάτ.,

* Δρ. Πολεοδόμος-Χωροτάκτης, υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου Ελεύθερων Χώρων (www.asda.gr/elchoroi) της Συντονιστικής Επιτροπής Συλλόγων και Κινήσεων για την προστασία των ελεύθερων χώρων και την ποιότητα ζωής στην πόλη, e-mail: igiann@tee.gr.

1. Γιατί «Γουδή» και όχι «Γουδί»: www.asda.gr/elxoroι/goudi.htm#γουδή.

2. Τοπικοί και επιστημονικοί σύλλογοι, επαγγελματικές ενώσεις, πολιτικοί φορείς, επιτροπές αγώνα σε διάφορες περιοχές, δημοτικές παρατάξεις κ.λπ. Πρωτόπλο παράδειγμα το 1ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο (1966).

3. Υπήρξε σφοδρή κριτική για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της Ολυμπιάδας 2004. Σημαντικότερες της Greenpeace (www.greenpeace.gr/pages/issues/olympics.htm) και του WWF (www.wwf.gr/images/stories/docs/assessmentolympics.pdf). Επίσης του WWF για τους ελεύθερους χώρους της Αθήνας (www.wwf.gr/images/stories/docs/assessmentgreenspaces.pdf).

στη Χάγη 27,7 μ²/κάτ., στο Άμστερνταμ 27 μ²/κάτ., στο Βερολίνο 13 μ²/κάτ., στη Ρώμη 9 μ²/κάτ., στο Παρίσι 8 μ²/κάτ., στη Θεσσαλονίκη 2,7 μ²/κάτ. και στην Ουάσιγκτον 50 μ²/κάτ., από τα μεγαλύτερα παγκοσμίως. Το ενδιαφέρον λοιπόν για τους ελεύθερους χώρους δεν αφορά απλά την προστασία των θεσμοθετημένων χώρων πράσινου, ούτε μόνο την επέκτασή του στους υπάρχοντες δημόσιους αδόμητους χώρους [στρατόπεδα που αποδεδειγμένα (Γουδή,¹ Ελληνικό)] και στους περιαστικούς ορεινούς όγκους. Από χρόνια η κοινωνία των πολιτών² έχει θέσει το ζήτημα της προστασίας γενικά των ελεύθερων χώρων και της αποτροπής της δόμησης σε αυτούς, ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς.

Σε αυτό το κείμενο παρουσιάζεται μια πρόσφατη αποδελτίωση που συνδέεται με την κληρονομιά που άφησε η Ολυμπιάδα του 2004 για το μέλλον της Αθήνας. Το γεγονός ότι το μόνο Ολυμπιακό Έργο που δεν υλοποιήθηκε ήταν το Ολυμπιακό Πράσινο³ (μνημόνιο μεταξύ «Αθήνα 2004» και υπουργού ΠΕΧΩΔΕ Κ. Λαλιώτη) υπογραμμίζει με τον πιο εμφατικό τρόπο τους διαχρονικούς πολιτικούς προσανατολισμούς για τους ελεύθερους χώρους. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένες ομαδοποιήσεις της αποδελτίωσης των εξελίξεων των τελευταίων μηνών, με στοιχεία κυρίως από συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται στην πόλη.

1. Μερικές πρόσφατες εξελίξεις

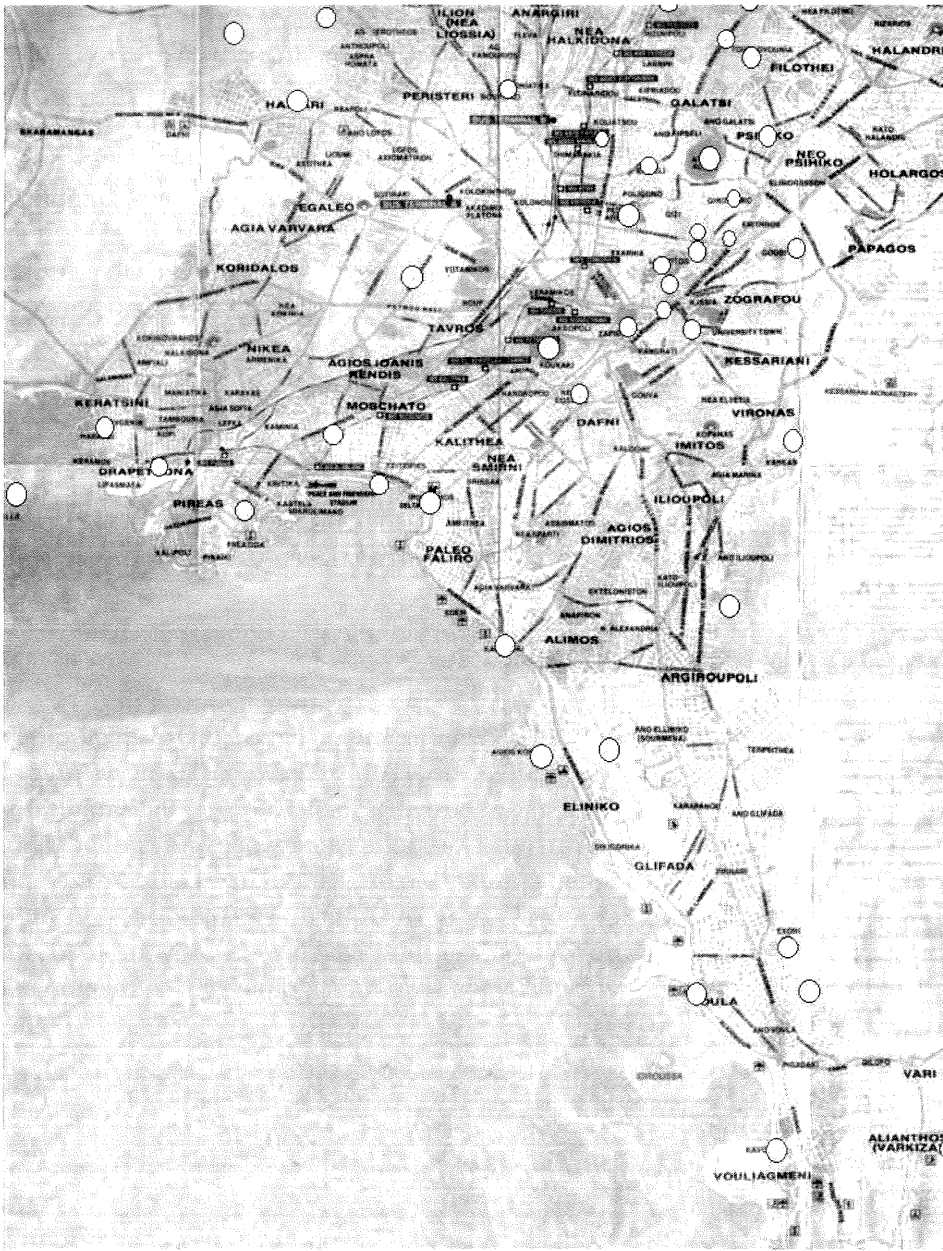
«Η εφαρμογή του Νόμου Δρυ και της εγκυκλίου Μπασιάκου, σε συνδυασμό με το νομοσχέδιο που προωθείται από την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (ΚΕΔ) και το Υπουργείο Οικονομίας για τη διαχείριση ακινήτων ιδιοκτησίας του Ελληνικού Δημοσίου, θα έχει σοβαρές επιπτώσεις σε σημαντικούς τομείς που αφορούν το φυσικό περιβάλλον και το μέλλον της χώρας», εκτιμά η Κίνηση Πολιτών «ΔΑΣΗ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΓΗ - SOS» (3/11/2004, συνέντευξη τύπου). Οι επιπτώσεις αυτές αφορούν και τους ελεύθερους χώρους και χώρους πράσινου της Αθήνας.

Στις 18/12/2004 έγινε στο ΕΜΠ ημερίδα για ένα νέο «ανοικτό» δίκτυο ομαδών και συλλογικοτήτων για την πόλη από πανεπιστημιακούς και διάφορους κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους. Τα προβλήματα φάνηκε ότι είναι κοινά και συγκρίσιμα. «Το Δικαίωμα στην Πόλη», που προέκυψε από την ημερίδα, λειτουργεί ήδη με μηνιαίες συναντήσεις.

«Η κυβέρνηση ανακοίνωσε τα νέα μέτρα για την οργάνωση των μετακινήσεων στην Αθήνα. Παρόλο ότι τα μέτρα περιέχουν θετικά στοιχεία (επέκταση ωραρίου συγκοινωνιών και λεωφορειόδρομων), προκαλεί εντύπωση η απουσία μέτρων για τους πεζούς και τα ποδήλατα, η ενίσχυση της κίνησης των οποίων είναι ο βασικότερος στόχος σε ανάλογες περιπτώσεις άλλων χωρών. Αυτό έρχεται σε συνέχεια της άρνησης του Υπουργείου Μεταφορών να συζητήσει με τους φορείς των πεζών και των ποδηλατών» [ανακοίνωση της ΠΕΖΗ - Πρωτοβουλίας Πολιτών για τα Δικαιώματα των Πεζών, 3/11/2004 (www.pezh.gr)].

Η διαφανόμενη νομοθετική ρύθμιση που ετοιμάζει η Κυβέρνηση για τις κεραιές κινητής τηλεφωνίας οδήγησε στη δημιουργία σχετικής Παναθηναϊκής Επιτροπής, που έστειλε σχετικό υπόμνημα στους αρμόδιους υπουργούς (Επικοινωνιών, Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ). Επίσης πραγματοποιήθηκε στις 16/2/2005 η πρώτη συγκέντρωση-διαμαρτυρία με πολίτες, σχολεία, καθηγητές, μαθητές και εκπροσώπους ΟΤΑ.

Τμήμα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτευούσης. Οι κύκλοι εμφανίζουν τις περιοχές με κινητοποιήσεις για προάσπιση των δημόσιων χώρων

2. Το μετα-ολυμπιακό τοπίο: οι πολιτικές

1. Ο Πρωθυπουργός στις εξαγγελίες για τη Μεταολυμπιακή χρήση (7/12/2004) είχε αναφέρει: «καταλήξαμε σε κάποιες βασικές και θεμελιώδεις επιλογές:

- Οι εγκαταστάσεις παραμένουν δημόσια περιουσία.
- Αξιοποιούμε τις ολυμπιακές εγκαταστάσεις με αναπτυξιακά κριτήρια...
- Οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν μετά από ευρύ, εντατικό, ανοιχτό διάλογο με τις τοπικές κοινωνίες.
- 4. ... Την υπεραξία των εγκαταστάσεων θα την κεφαλαιοποιήσουμε προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

4. Έχει αρχική έκταση 4.900 στρ. Δεκάδες φορείς επιδιώκουν να εγκαταστήσουν εκεί τις δραστηριότητές τους. Περισσότερα στο www.asda.gr/elxoroi/goudi.htm.

5. Έχει έκταση 5.300 στρ. Το Σέντραλ Παρκ της Νέας Υόρκης έχει έκταση 3.500 στρ. Περισσότερα στο www.asda.gr/elxoroi/aerodrEllin.htm.

•... *Όλες οι διαδικασίες θα γίνουν με πλήρη διαφάνεια*».

2. Ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ και η αναπλ. υπουργός Πολιτισμού στις 16/2/2005, εξειδικεύοντας τις πρωθυπουργικές εξαγγελίες, ανακοίνωσαν τα εξής:

• Οι προσωρινές εγκαταστάσεις στο Γουδί⁴ και στο Ελληνικό⁵ θα μονιμοποιηθούν.

• Σε όλες τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις θα επιτραπούν και εμπορικές χρήσεις.

• Οι προσωρινές εγκαταστάσεις σχεδιάστηκαν από την αρχή για μόνιμες.

• Το προσωρινό γήπεδο του μπάντμιντον βγαίνει εκτός των ορίων του Πάρκου Γουδί.

• Θα επιτραπούν νέες προσωρινές εμπορικές δραστηριότητες.

• Θα παραμείνουν όλα τα υπόλοιπα των συντελεστών δόμησης στο ΟΑΚΑ και θα αυξηθούν στον Άγιο Κοσμά και στο Ελληνικό.

• Θα αναθεωρηθεί ριζικά το ΡΣΑ μέχρι το καλοκαίρι.

• Ετοιμάζονται ειδικά Χωροταξικά Σχέδια για τους ορεινούς όγκους και για τις παράκτιες περιοχές με στόχο «να αντιμετωπίσουμε οποιαδήποτε επένδυση το ταχύτερο δυνατό».

• Θα επιτραπούν ιδιωτικά θεματικά πάρκα στο Ελληνικό που συνδέονται με νέο ξενοδοχείο.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά η κυβερνητική πρόθεση της Ν.Δ. για αλλαγές στις αρχικές προθέσεις που έχουν ως άμεση επίπτωση τον περιορισμό των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου στην Αθήνα. Είναι εξάλλου γνωστές οι ισχυρές επιχειρηματικές πιέσεις της περασμένης δεκαετίας για θεματικά πάρκα στο ΠΙΚΠΑ Βούλας ή στα Αστέρια Γλυφάδας, για ξενοδοχεία στο Φάληρο, στο Καβούρι και στη Βουλιαγμένη, για καζίνο στην παραλία, οι διαχρονικές εκκλησιαστικές πιέσεις για ξενοδοχείο στον Λυκαβηττό, εκκλησιαστικό μέγαρο στον Καρέα, Μητρόπολη στο γήπεδο του ΠΑΟ, ξενοδοχεία στην παραλία και τόσα άλλα. Φαίνεται ότι η νέα κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να ικανοποιήσει τέτοιες πιέσεις.

3. Συγκεκριμένες πιέσεις σε ελεύθερους χώρους και οι τοπικές κοινωνικές αντιδράσεις

• **Νοτιοανατολική Αττική:** «Σε όλους τους Δήμους που εφάπτονται στον Υμηττό, από τον Βύρωνα μέχρι τη Βάρη, ασκείται τεράστια πίεση από ιδιώτες (π.χ. διεκδικούνται 11.000 στρέμματα στη Γλυφάδα), από Οικοδομικούς Συνεταιρισμούς (Γλυφάδα - Βάρη), ακόμη και από την εκκλησία (περιοχή Καρέα), για τον αποχαρκτηρισμό δασικών εκτάσεων, για απόδοση τίτλων ιδιοκτησίας σε ιδιώτες-καταπατητές και για νομιμοποίηση αυθαίρετων οικιστικών επεκτάσεων (π.χ. εγκαταστάσεις της ΔΕΗ σε Ηλιούπολη - Αργυρούπολη - Γλυφάδα). Αναμένεται νομοσχέδιο που να καταργεί το «τεκμήριο κυριότητας υπέρ του Δημοσίου» και για τις εκτός σχεδίου περιοχές, όπως έγινε με το Ν. 3127/03 για τις εντός σχεδίου. Καταγγέλλεται ο ρόλος μιας σειράς επιχειρήσεων του Δημοσίου (ΚΕΔ, ΕΤΑ, Ολυμπιακά Ακίνητα) γιατί ενεργούν σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος. Σε όλο τον παραλιακό χώρο του Σαρωνικού έχουν ήδη παραχωρηθεί μια σειρά εγκαταστάσεις σε ιδιώτες για εκμετάλλευση (πλαζ, μαρίνες κ.ά.). Είναι άμεσος ο κίνδυνος για το ξεπούλημα της Μαρίνας Ζέας, του χώρου του παλιού Ιπποδρόμου, του χώρου γύρω από το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, παρα-

λιακών χώρων του Μοσχάτου, της Καλλιθέας, του Παλαιού Φαλήρου, του Αγ. Κοσμά, αλλά και αρκετών ακόμα παραλιακών χώρων μέχρι το Λαγονήσι. Πρόσφατα η ΚΕΔ ανακάλεσε την παραχώρηση 30 ακινήτων που είχαν δοθεί στον Δήμο Ηλιούπολης το 1988» (από ανακοίνωση της Οργανωτικής Επιτροπής συνεργαζόμενων τοπικών φορέων από 13 Δήμους της ΝΑ Αθήνας και του Πειραιά). Στην Καλλιθέα ο Δήμος διοργάνωσε στις 27/2/2005 συγκέντρωση ενάντια στην ιδιωτικοποίηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και για την ελεύθερη πρόσβαση στην παραλία.

• **Μητροπολιτικό πάρκο Γουδί:** Το ΕΜΠ, το ΤΕΕ, ο ΣΕΠΟΧ, ο ΣΑΔΑΣ, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και το WWF Ελλάς με κοινή ανακοίνωσή τους καλούν την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ να υλοποιήσει τις προεγκλογικές υποσχέσεις της Ν.Δ. για προστασία και αύξηση του αστικού πρασίνου και να θέσει τη δημιουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Γουδί-Ιλισός» ως προτεραιότητα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Αθήνα. Η Επιτροπή Αγώνα καταγγέλλει: «Η Πολιτεία τα δίνει όλα, τα παραχωρεί όλα, τα ξεπουλάει όλα σε μια ανώνυμη εταιρεία για το εμποροαθλητικό της κέντρο [...] Ο κ. Σουφλιάς συνδιαλέγεται μόνο με τον κ. Βαρδινογιάννη και την “οικογένεια” [...] αγνοεί τις εκκλήσεις μας [...] περιφρονεί τους νόμους που η ίδια πολιτεία θέσπισε και που προβλέπουν να γίνει η περιοχή Γουδί πάρκο. Περιφρονεί την απόφαση του Οργανισμού Αθήνας [...] γράφει στα παλιά του τα παπούτσια τους επιστήμονες, τη σύγκλητο του ΕΜΠ, το ΤΕΕ, την ΤΕΔΚΝΑ, την Εθνική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που με αποφάσεις τους και επιχειρήματα τάσσονται κατά της εγκατάστασης γηπέδου στο Γουδί...». Για περιβαλλοντικό έγκλημα μιλά ο Δήμος Παπάγου. Ανάλογη θέση έχουν εκφράσει οι Δήμοι Αθηναίων, Ζωγράφου, Χολαργού και Νέου Ψυχικού.⁶

6. *Ελευθεροτυπία*, 24/12/2004.

• **Δυτική Αθήνα-Αττική:** Εδώ υπάρχουν σημαντικές εξελίξεις:

– *Ελαιώνας:* Δεν τηρείται ούτε καν η υφιστάμενη νομοθεσία. Οι συνολικές πράξεις εφαρμογής ανά δήμο (υπεύθυνο το ΥΠΕΧΩΔΕ από το 1996) έχουν «παγώσει». Στην ουσία η περιοχή έχει μπει σε φάση «αυτοχρηματοδότησης». Μεμονωμένες πράξεις εφαρμογής συντάσσονται με πρωτοβουλία και δαπάνες ιδιωτών ή του δήμου. Στο Δήμο Αγ. Ιωάννη Ρέντη από το 70% των εκτάσεων που ήταν εκτός σχεδίου έχει μπει το 30%. Στους υπόλοιπους δήμους η κατάσταση κινείται με ρυθμούς χελώνας. Ο Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης του Ελαιώνα κωφεύει και έχει περιέλθει σε κατάσταση αδράνειας. Πρόσφατα συγκροτήθηκε επιτροπή πολιτών για τη διάσωση του Ελαιώνα (πληροφορίες 210 5989762, 210 8814717, prosanatolismoi@hotmail.com).

– *Χαϊδάρι:* Συνέντευξη τύπου παραχώρησε στις 24/11/2004 ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας με αίτημα να μην τσιμεντοποιηθούν οι χώροι των πρώην στρατοπέδων Χαϊδαρίου και να αποδοθεί ο χώρος στους δήμους της περιοχής, ως χώρος πρασίνου, αναψυχής και ιστορικής μνήμης.

– *Ποικίλον Όρος:* Αποτελεί μια από τις μεγάλες ελπίδες των δυτικών προαστίων. Η Μητρόπολη Λαμίας διεκδικεί 7.500 στρέμματα (4.000 στρ. στο βουνό και 3.500 στρ. στην πόλη του Περιστερίου – πλατείες, δρόμους). Η σωρεία δικών (6 δίκες μέσα στους μήνες Δεκέμβριο 2004 και Ιανουάριο 2005) με αντιδίκους τη Μητρόπολη Λαμίας με το Δημόσιο και τον Δήμο Περιστερίου προοδεάζει για σοβαρές αξιώσεις στο Ποικίλον Όρος. Δυστυχώς υπάρχει το «δεδεικασμένο» στην Πετρούπολη, σύμφωνα με το οποίο το Υπουργείο Οικονομικών δεν υπερασπίστηκε τη δημόσια περιουσία και ουσιαστικά παραχωρεί εκατοντάδες στρέμματα στη Μητρόπολη Λαμίας. Τα μεγάλα τμήματα του βουνού

στην περιοχή του Χαϊδαρίου αλλά και σε άλλες περιοχές, τα οποία είναι σχεδόν γυμνά και έχουν ποσοστό συγκόμωσης λιγότερο από 25%, κινδυνεύουν να αποχαρακτηριστούν από δασικές εκτάσεις σύμφωνα με το νέο δασικό νόμο.

– *Παραλιακή Λεωφόρος Πειραιά*: Η λεωφόρος αυτή, δηλαδή η σύνδεση του Πειραιά με τη Λεωφόρο Σχιστού και το εθνικό οδικό δίκτυο, κατασκευάζεται από το... 1987 και έχει περιέλθει σήμερα σε απραξία, όπως κατήγγειλε ο βουλευτής Γ. Πασιλινάκος τον Νοέμβριο του 2004.

Η καταγραφή αυτή θα ήταν ελλιπής χωρίς την αναφορά:

- σε διάφορες κλαδικές παρεμβάσεις (διατηρητέα και *façadisme* από το ΕΜΠ, συνεχείς παρεμβάσεις για κυκλοφοριακά-συγκοινωνιακά θέματα από τον Σύλλογο Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων)·

- σε διάφορες νέες τοπικές κινητοποιήσεις (ενάντια στην κατεδάφιση της δημοτικής αγοράς Κυψέλης, σε αποχαρακτηρισμούς χώρων για σχολεία στην Αθήνα, για την απομάκρυνση της αφετηρίας των ΚΤΕΛ από το Πεδίον Άρεως)·

- στην εκφρασμένη αδυναμία προστασίας χώρων για απαλλοτρίωση από το Δήμο Αθηναίων και στη διεύδυση της αντιπαροχής σε μικρά οικόπεδα του κέντρου.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθούμε και σε τρεις «νίκες». Η πολιτική αμηχανία των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. είναι έκδηλη σε περιπτώσεις όπως η κήρυξη από το ΣτΕ ως διατηρητέων των προσφυγικών της Λ. Αλεξάνδρας, ως αυθαίρετης της τελευταίας πολυκατοικίας Βωβού στού Θων και ως κατεδαφιστέου του Πολυδιασκεδαστηρίου δίπλα στο Ιπποκράτειο. Και οι τρεις αυτές περιπτώσεις είναι αποτέλεσμα του αγώνα τοπικών συλλογικοτήτων και δείχνουν πως οι πολίτες προστατεύουν την ιστορία και τους λιγοστούς ελεύθερους χώρους της πόλης.